

Miten päättäjälle tietoa – miten ilmastoasiat näkyvät talouden ja toiminnan suunnittelussa ja raportoinnissa

ILMAVA-valmennus 8.9.2021

Pauliina Jalonen, Kuntaliitto @jalonpa

Ilmastotiedon hyödyntämisen perusta

- Monitasoinen ja laaja-alainen työ vaatii monipuolista seuranta- ja seurantatietoa
- Ilmastotoimenpiteet näkyviin budjetoinnissa ja suunnittelussa
- Ilmastotyön toimeenpanon seurannan kytkeminen kunnan muuhun talouden- ja toiminnan seurantaan
- Johdonmukainen päästöjenseuranta antaa selkeän tiedon päästökehityksen suunnasta ja ilmastotyön tuloksellisuudesta
- Tietoon perustuva päätöksenteko edellyttää kunnalta riittävästi tietoa erilaisten toimenpiteiden päästövaikutuksista, kustannuksista sekä muista oheisvaikutuksista – vaikuttavuutta tekoihin, mutta epävarmuutta on siedettävä

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi on samalla tavalla relevantti kuin muissakin kunnallisissa päätöksissä

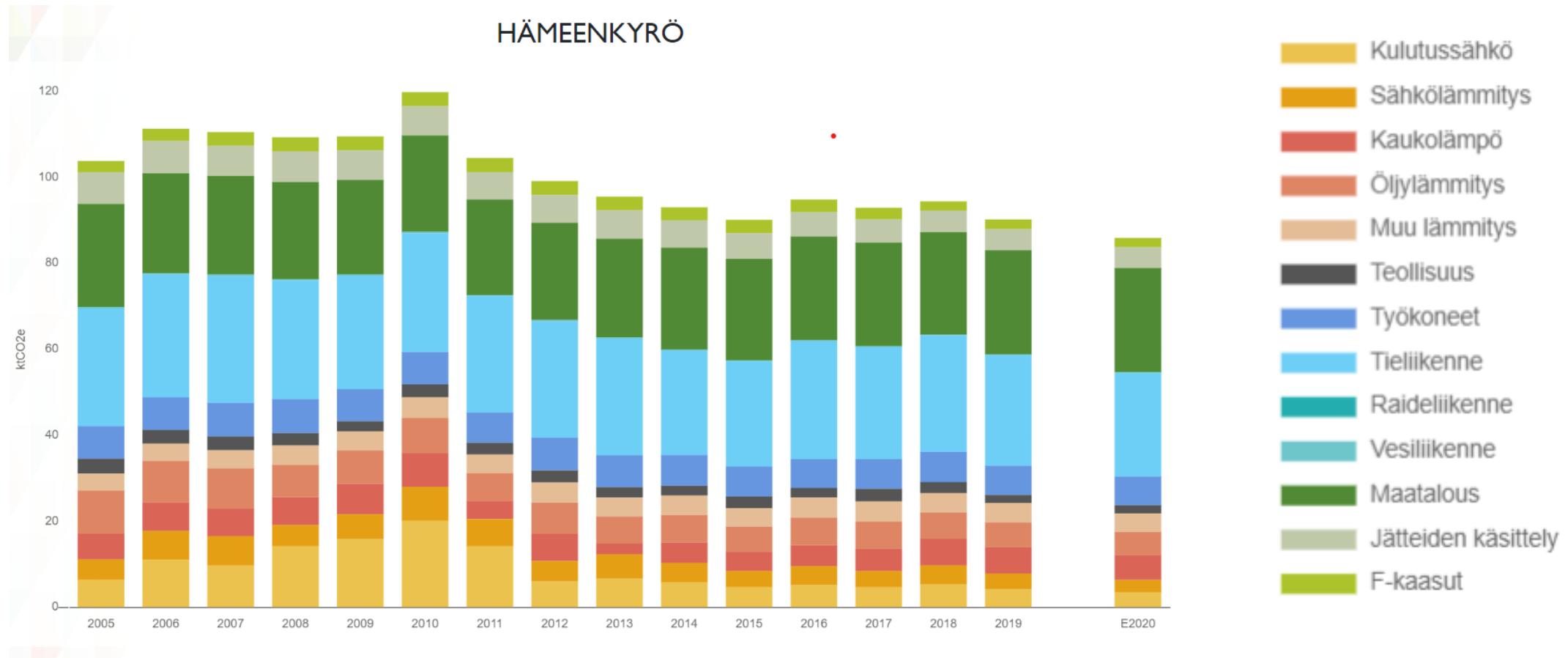
6 VAIHETTA Ennakoarvioinnin toteuttamiseen

Mitä tietoa käytetään ja seurataan?

- 1. kunnan alueen päästöt**
- 2. kunnan toimenpiteet**
- 3. toimenpiteiden vaikutukset**

ESIM: Hämeenkyrön alueelliset päästöt

Suomen ympäristökeskus: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>

HIILINEUTRAALIKSI VUOTEEN 20XX!

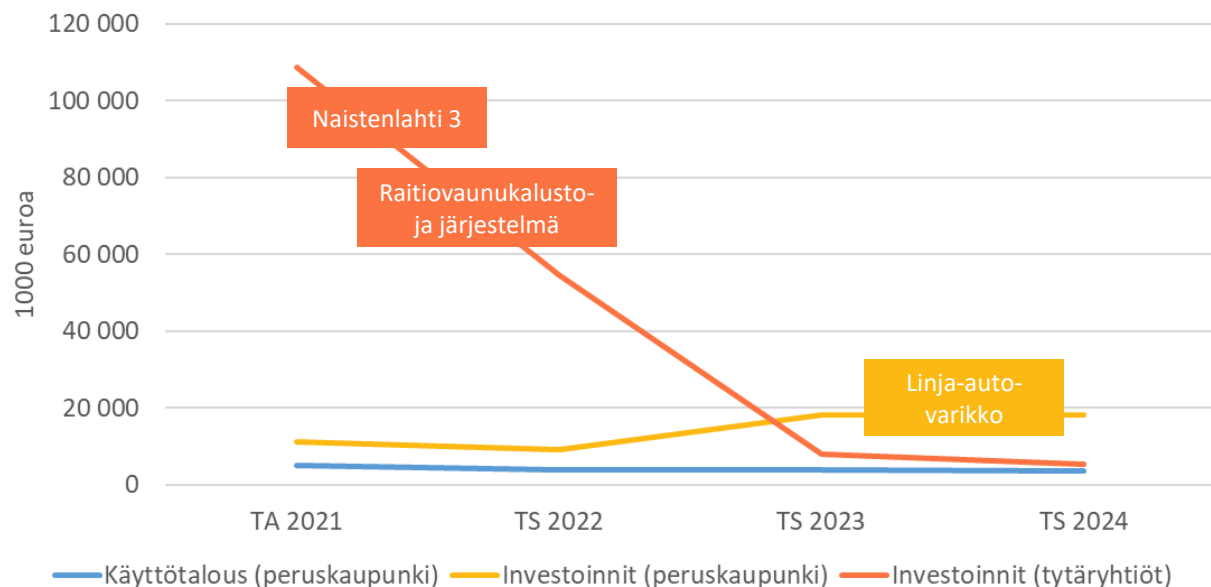
- Usein tavoitteena on, että kasvihuonekaasupäästöjä saadaan vähennettyä 80 %.
- Hiilineutraalisuutta varten tarvitaan myös 20 % hiilinieluja tai kompensatioita.
- **Hiilineutraalisuus** tarkoittaa sitä, että kaupungin alueella kasvihuonekaasupäästöjen lähteiden, nielujen ja kompensatioiden yhteenlaskettu päästö on nolla. **Hiilinielu** on menetelmä tai ratkaisu, jolla hiiltä saadaan sidottua pysyvästi varastoon esimerkiksi maaperään, metsään tai suohon. **Kompensaatiolla** tarkoitetaan ratkaisuja, jolla päästöjä voidaan vähentää muualla kuin kunnan alueella tai uusiutuvan energian tuotannon kasvattamista yli tarpeen
- **MUTTA:** Kompensaation laskumenetelmät vielä vakiintumatta: hiilinielut, Syken mallissa esim. kunnan alueella tuotetusta tuulivoimasta lasketaan kunnalle päästöhyvityksiä, Suomessa kompensatioille toivotaan yhteisiä pelisääntöjä
- **MYÖS:** Valtakunnallisesti kuntien päästölaskenta vielä vakiintumatta, mutta kunnissa sitouduttu tiettyihin päästölaskennan palveluihin. Laskenta kehittyy edelleen.

Toimenpiteiden suunnittelu ja seuranta

Ilmastotoimien taloussuunnitelma

- Tehty nelivuotiselle taloussuunnitelmakaudelle vuosille 2021-2024
- Käyttötalouden osalta mukana on peruskaupunki ja investointien osalta koko kaupunkikonserni tytäryhtiöineen
- Mukana ilmastonmuutokseen hillintään ja sopeutumiseen että kestävän liikkumisen

Ilmastotoimien taloussuunnitelma

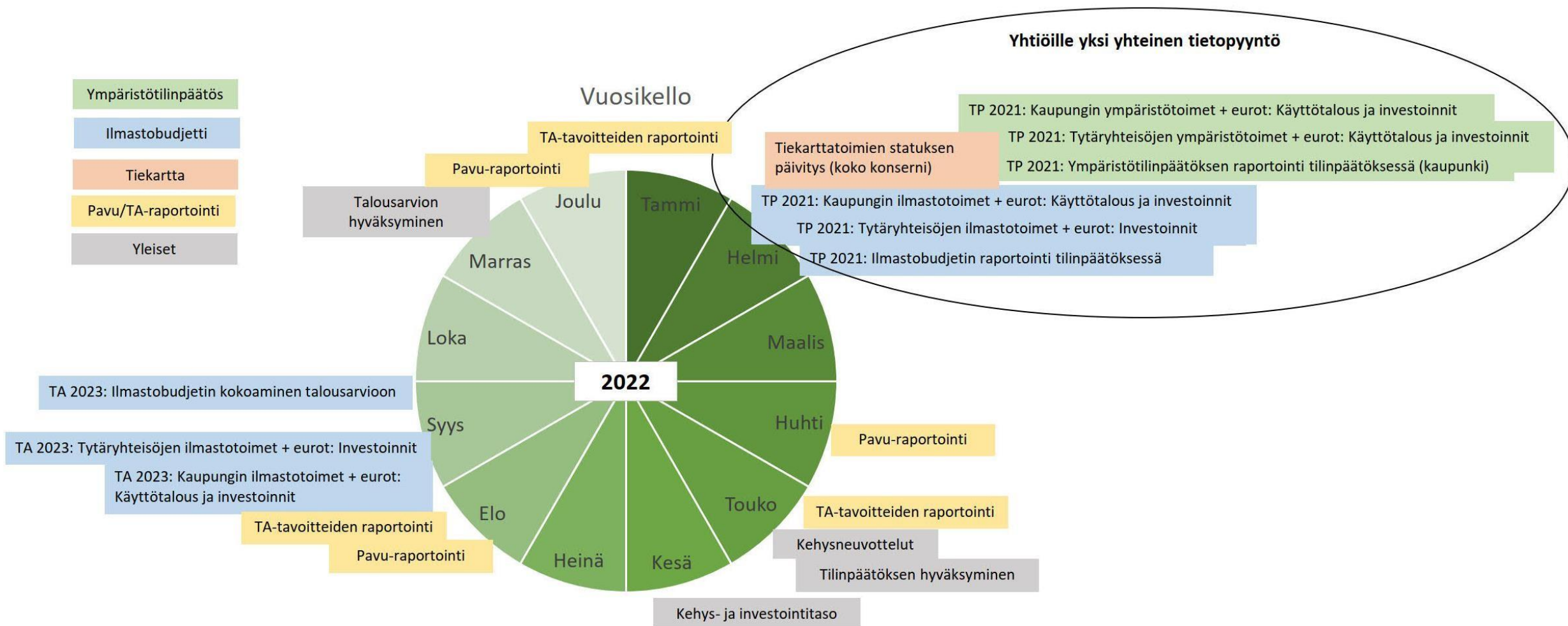
Käyttötalous (peruskaupunki), 1000 euroa

	TA 2021
Kaupunkipyöräjärjestelmä	-1 125
Kävely- ja pyöräteiden kunnossapito	-2 000
Palvelukiinteistöjen hiilijalanjälki, energiankulutus ja tilatehokkuus	-735
Puurakentamisen edistäminen	-40
Jakamis- ja kiertotalouden kehittäminen ja pilotointi	-85
Henkilöstön sähköpyörät ja pyöräparkit	-27
Työmatkaliikenteen tuki henkilöstölle	-200
Sähköbussien leasing-vuokrat	-338
Jätevedenpuhdistuksen energiankulutuksen sekä hulevesimäärien seuranta	-46
Uusiomateriaalin käyttö jätevedenpuhdistuksessa	-290
YHTEENSÄ	-4 886

Investoinnit (peruskaupunki), 1000 euroa

	TA 2021
Kävely- ja pyöräteiden rakentaminen	-3 180
Pyörä- ja kävelyopastus sekä pyöräpysäköinti ja -laskimet	-350
Liityntäpysäköintiratkaisut	-500
Ulkovalaistuksen LED-vaihdot	-1 500
Luonnonmukaiset hulevesiratkaisut	-793
Ympäristöluokitusmaksu talonrakentamisessa	-70
Uusiutuvan energiantuotannon lisääminen rakennuksissa	-800
Hiilijalanjäljen pienentäminen uudis- ja korjausrakentamisessa	-800
Maamassojen kiertotalousalue ja hyödyntäminen	-1 100
Vähäpäästöinen linja-autokalusto	-2 000
YHTEENSÄ	-11 093

Ilmastojohtaminen – vielä tiivistäen 2022

Resurssiviisas li - tiekartta

Toimialue	Toimenpiteet	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Koko kunta	<ul style="list-style-type: none">- Energian säästäminen	<ul style="list-style-type: none">- Toimitilojen kulutus	<ul style="list-style-type: none">- Sähkö: 7 369 MWh (2018: 7884 MWh)- Kaukolämpö: 12 539 MWh (2018: 11 151 MWh)- Öljy: 6956 litraa (2018: 21 464 litraa)
Elinvoimapalvelut	<ul style="list-style-type: none">- Uusiutuvan energian investointien kannattavuuslaskelmat ja älykkäiden järjestelmien kehittäminen yhdessä yritysten kanssa- Uusien energiansäästötoimenpiteiden testaus (lilaakso), yritysten vähähiilisyytöneuvonta- Paikallista-merkin ympäristölupaukset	<ul style="list-style-type: none">- CO2-päästövähennys	<ul style="list-style-type: none">- Päästövähennys 60 % (v. 2017)- Uusia Paikallista-yrityksiä 11 kpl (yht. 47)- Energiailltamissa n. 300 kuntalaista

Erilaiset julkiset ilmastovahdit:

<https://ilmastovahti.lappeenranta.fi/>; <https://ilmastovahti.tampere.fi/>; <https://lahdenymparistovahti.fi/>;
<https://ilmastovahti.hel.fi/>; <https://www.joensuu.fi/web/ilmastovahti> **Järvenpää, Kerava, Vantaa, Hämeen alueellinen...**

19 Toteutus (Aikataulussa) Varmistetaan, että hankinnoissa hankintakriteerinä energia- tehokkuus otetaan riittävästi huomioon	20 Toteutus (Aikataulussa) Kilpailutuksissa huomioidaan ajoneuvojen päästövaatimukset	21 Ei aloitettu (Aikataulussa) Yhteishankinta kampanjat Lappeenrannan hankintatoimen kanssa	22 Toteutus (Aikataulussa) Lähiruoan käytön lisääminen hankinnoissa
23 Suunnittelu (Aikataulussa) Hankintojen ilmasto- kriteerien kehittäminen	24 Suunnittelu (Aikataulussa) Ilmastopäästöiltään oleellisimpien hankintojen tunnistaminen ja arviointi	25 Suunnittelu (Aikataulussa) Innovatiiviset hankinnat, kokeilut ja innovaatio- yhteistyö yritysten kanssa	26 Suunnittelu (Aikataulussa) Rakentamisen ja rakennusten ylläpidon suunnitteluperusteet ja hankintakriteerit

Ilmastotieto yksittäisissä päätöksissä

Kaavojen ilmastovaikutukset

Lisätään kaavaselostukseen kaavan ilmastovaikutukset. Kaavahankkeesta tehdään ilmastovaikutusten arviointi.

Resurssit ja toteuttaja

Ei vaadi lisäresursseja.

Toteuttaja kaavoitus.

Mittari

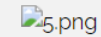
Toteutunut: kyllä/ei.

Aikataulu

2021.

Toimenpiteen vaikutus

Ilmastovaikutusten arvioinnissa on syytä erityisesti selvittää, miten suunnittelualueen toteutus ja erityisesti hukkalämmön hyödyntäminen vaikuttaa Imatran alueen kasvihuonekaasupäästöihin ja miten paljon ratkaisu parantaa kunnan mahdollisuuksia saavuttaa ilmastotavoitteet 2030.

Tilanne toukokuussa 2021:

Imatran uuteen yleiskaavasta 2040 "Kokoaan suurempi Imatra" on laadittavana ilmastovaikutusten arviointi.

Ilmastovaikutusten arviointi laaditaan myös aloitusvaiheessa olevasta 1106 Ritikankosken asuinalueen asemakaavasta ja asemakaavamuutoksesta sekä 1121 Lempukka-Hosseinlahden asemakaavasta. Myös pienemmissä asemakaavamuutoksissa luodaan edellytykset vähäpäästöisille ratkaisuille ja tarkastellaan kestävän kehityksen tavoitteiden pohjalta mm. kaavan vaikutuksia luonnonympäristöön ja kaavan liikenteellisiä vaikutuksia.

Ilmastotieto yksittäisissä päätöksissä

Kaavojen ilmastovaikutukset

Lisätään kaavaselostukseen kaavan ilmastovaikutukset. Kaavahankkeesta tehdään ilmastovaikutusten arviointi.

Resurssit ja toteuttaja

Ei vaadi lisäresursseja.

Toteuttaja kaavoitus.

Mittari

Toteutunut: kyllä/ei.

Aikataulu

2021.

Toimenpiteen vaikutus

Ilmastovaikutusten arvioinnissa on syytä erityisesti selvittää, miten suunnittelualueen toteutus ja erityisesti hukkalämmön hyödyntäminen vaikuttaa Imatran alueen kasvihuonekaasupäästöihin ja miten paljon ratkaisu parantaa kunnan mahdollisuuksia saavuttaa ilmastotavoitteet 2030.

- **VAIKUTUSTEN ARVIOINTIIN VAIKUTTA PALJON ERI RAJAUKSET JA OLETUKSET**
- **TYÖKALUT HELPOTTAVAT TIEDON TUOTTAMISTA, MUTTA PIILOTTAVAT TEHTYJÄ OLETUKSIA**

...toteutusvaiheessa olevasta 1100 rakennuksen
asuinalueen asemakaavasta ja
asemakaavamuutoksesta sekä 1121 Lempukka-
Hosseinlahden asemakaavasta. Myös
pienemmissä asemakaavamuutoksissa luodaan
edellytykset vähäpäästöisille ratkaisuille ja
tarkastellaan kestävän kehityksen tavoitteiden
pohjalta mm. kaavan vaikutuksia
luonnonympäristöön ja kaavan liikenteellisiä
vaikutuksia.

**Arviointitiedon
monitahoisuus vs.
Päätöksenteolle riittävä ja
ymmärrettävä**

Arviointikehikko

Luonnon monimuotoisuus

- Maaperän ja kasvillisuuden hiilinielun säilyvyys ja/tai kompensointi
- Luonnon ekosysteemien toiminnan palauttaminen, säilyttäminen ja vahvistaminen
- Viherkerroinlaskenta suunnittelussa
- Säilytettävät ja suojeltavat elinympäristöt ja eliölajit
- Pilaantuneiden maiden ja haitallisten vieraslajien huomioiminen

Materiaalitehokkuus

- Vaatimukset kiertotalouden huomioimiseksi suunnittelussa
- Materiaalipassi
- Kierrätys- ja uusiomateriaalien käyttö, neitseellisten materiaalien säästö
- Jättemäärän vähentäminen rakentamisessa
- Maa- ja kiviainesten käsittely, massakoordinointi, maa-ainesten hyödyntämisaste
- Rakenteiden ja materiaalien uudelleenkäyttö elinkaaren jälkeen
- Rakennustuotteiden ja kalusteiden hankinta

Tarveharkinta ja saavutettavuus

- Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen
- Resurssien ja tilojen jakaminen, yhteiskäytön mahdollistaminen
- Saavutettavuus myös kevyen liikenteen kannalta, jalankulku- ja pyöräilyreitit

INVESTOINTIEN ILMASTO- JA KIERTOTALOUS- NÄKÖKULMIA

Elinkaarisuunnittelu

- Olemassa olevien rakennusten ja resurssien hyödyntäminen, säilytettävät osat
- Vaikutustarkastelut (mm. eri raekokojen hiilijalanjälkitarkastelut)
- Tilan, infrastruktuurin ja rakennusten elinkaaren pidentäminen, käyttökätavoite
- Rakennuksen laajennumahdollisuuksien huomioiminen
- Tilojen ja talotekniikan muuntojousto
- Tilojen ja infrastruktuurin monikäyttöisyys ja -toiminnallisuus
- Puretavuuden, siirrettävyyden, uudelleen käytettävyyden huomiointi suunnittelussa
- Korjattavuuden sekä materiaalien ja rakenteiden kulutuskestävyyden huomiointi suunnittelussa
- Käytettävyyden, huollettavuuden ja siivottavuuden huomiointi

Vesiviisaus

- Veden kierrätysratkaisut
- Ilmastovaikutusten huomioiminen hulevesisuunnittelussa
- Ilmastomuutokseen varautuminen ja riskien hallinta (mm. kuivuus, kuivuus, rankkasateet, tulvat)

Energiaviisaus

- Paikallisesti tuotettu hiilineutraali energia
- Energiatehokkuus (plus- ja nollaenergiatason rakennukset)
- Kysyntäjousto, lämpöenergian kierrätys ja varastointi
- Energiamittarointi, datan julkisuus
- Tavoite-energiankulutus/energialuokka.

Erilaisia käytäntöjä tuoda tieto päätöksentekijälle

Tampere: Ilmastoasiat ovat normaaleja asioita

Ilmastoasioita johdetaan kuten muitakin asioita.

Kaikissa yksiköissä.

Ei erillisiä ilmastotyö- tai johtoryhmiä.

Raportointi johtoryhmille, lautakunnille ja kaupunginhallitukselle normaalisti.

Vihdin ilmastotyötä seurataan poliittisessa ilmastotyöryhmässä

Toimenpideohjelman toteutumista seuraa useamman kerran vuodessa erillinen poliittisten puolueiden edustajista koostuva ilmastotyöryhmä.

Turun vuosittaiseen ilmastofoorumiin kutsutaan valtuutetut

Turun ilmastofoorumin tavoitteena on kertoa, missä mennään kaupungin ilmastosuunnitelman toteutuksessa.

Hyvä tietopohja tukee vuorovaikutusta ja viestintää

Kiitos.

Pauliina Jalonen

pauliina.jalonen@kuntaliitto.fi

[@jalonpa](#)

www.kuntaliitto.fi